

Rudi Šeligo

Kakšno je bilo intimno počutje Rudija Šeliga ob štrajku ertevejevskih novinarjev, za katere je po svoji funkciji pač najneposrednejši politični sogovornik – in hkrati »razredni« naprotnik? Tega seveda ne vemo. Brez posebnega psihološkega talenta pa lahko rečemo, da se je Šeligo, pisatelj in javni delavec, znašel v neki zagatni zgodovinski drami, ki je sicer ni sam napisal, je pa izdatno sodeloval pri zbiranju gradiva zanjo. In s precej gotovosti lahko dodamo, da bi kot literat, zlasti dramatik, užival, ko bi z večino uglednega ustvarjalca razreševal dramski konflikt (v katerem se je zdaj znašel), hierarhiziral usodnostne in teatralne elemente – in se pod vse skupaj avtorsko podpisal ter počakal do premiere. Tako pa...

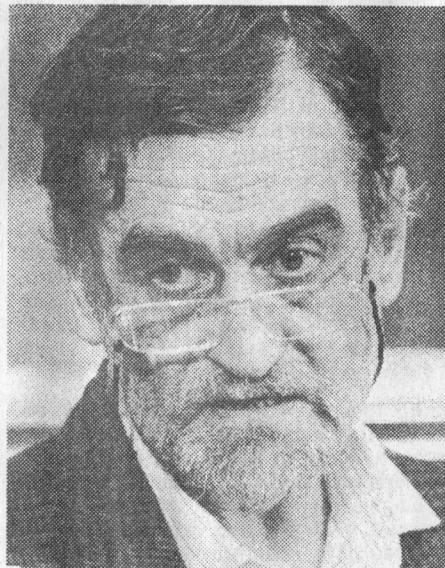
Tako pa ni ne avtor, ne režiser in tudi ne glavni igralec v igri, ki jo sprti piše slovenska postkomunistična zgodovina; in jasno je, da je vse skupaj šele prvo dejanje. V njem je Rudi Šeligo prostovoljno sprejel le vlogo enega od opaznejših statistov: tistega, ki se kar nekajkrat pojavi v velikem planu, a takšne so pač estetske in dramaturške potrebe pri kadriranju predstave, ki ima že po logiki »epohalnega« dogodka vedno največ gledalcev. Zato je Rudi Šeligo danes znan in »slaven« akter, mnogo bolj, kot je bil v času svoje najvišje literarne slave.

Tu slava je nedvomno bila, čeprav v skladu z dimenzijami slovenstva, primerno ekskluzivna in retardirana. Najbolj opazno je locirana v prvo polovico sedemdesetih let, ko je bil Šeligo nesporni kralj slovenskega proznega modernizma in celo, kakor se je tedaj s strahospoštovanjem rado pridalo, avantgardizma. Z njim, ki je bil tedaj profesor statistike na kranjski višji šoli za organizacijo dela, se je dnevno ukvarjal operativnejši del domače literarne zgodovine, o njegovi prozi so se pisale seminarske in diplomske naloge, v katerih

smo jecljavi študentje brbljali o »reizmu«, o »novem romanu«, o »deantropologizaciji« sveta, Šeligo je bil glavna referenca za »korak« z moderno evropsko prozo (četudi je bil v Franciji tedaj že v zatonu celo »novi, novi roman«).

DELO 14.03.97

Toda predvsem je bil tu Šeligov kratki roman Triptih Agate Schwarzkobler, zagotovo temeljni prozni tekst slovenskega modernizma, ki ga je pisatelj (kako slovensko, čeprav je bil rojen na Reki!) cepil na domačo slovstveno tradicijo; tu je bil tudi njegovo »reistično« nadaljevanje Ali naj te z listjem posujem, daljša novela, ki že pomeni prehod od teoretsko zapriseženega »antipsihologizma« (v katerem je mladi Šeligo celo fizično delo predstavljaval kot eksistencialistični avtomatizem, v prvencu Stolp iz leta 1966) k psihološkim implikacijam mita in – postopno, a zanesljivo – politike (v prozi in še bolj v dramatik): Čarovnica iz Zgornje Davče, Svatba, Ana). Da, mirno lahko rečemo, da je Rudi Šeligo vstopil v politiko skozi pisavo, z naraščajočim literarnim interesom za razmerje med človekom in zgodovino. Kaj je tisto, kar ostane v pustošenjih zgodovine človeškega – tako nekako se spr-

suje poglavitni del Šeligove »postreistične« literature.

A to še ne pomeni, da je bila njegova pot iz literature v politiko zgodovinska nuja. Šeligova literarna slava (ki je seveda vezana na resnično vrednost njegove zgodnejše literature) bi lahko, kar se geneze in teleološkosti tiče, mirno ostala v lastnih mejah zgolj literature in filozofije (ne pozabimo, da je to pisatelj, ki je magistriral iz filozofije). K Šeligovi veljavi še tale drobnarija, ki je v kontekstu časa več kot to. Pisceb teh vrstic si ne more kaj, da se ne bi spomnil kratkega verbalnega ekskurza, ki ga je sredi omenjenih sedemdesetih mimogrede opravil pokojni Dušan Pirjevec na enem od znamenitih predavanj. Dejal je namreč: »kakor bi rekel moj prijatelj Rudi Šeligo«. Bolj vrhunske promocije Šeligo tedaj ne bi mogel biti deležen; bil je desetletje in pol mlajši od Ahaca in imel je šele štirideset let.

Letos jih bo napolnil sedemdeset (simbolično število povojnega slovenskega kulturniškega disidentstva). A teh podatkov in vtisov ne omenjamo iz nostalgije, namreč zato, ker je vanje vpisan Šeligov imidž eminentnega literata in avtoritativnega intelektualca; človeka, za katerega bi bilo vredno iti po kostanj tudi v Zgorjnjo Davčo. Dodajmo k temu izjavljalo suverenost, podprto z razgledanostjo po družbenih vedah in kombinirano z duhovitostjo načitanega humanista (kar je postalo očito že tedaj, ko je kot urednik v letih 70/71 branil kar naprej sporne Probleme).

In dobimo človeka, ki bi ne mogel biti primernejši za predsednika pisateljskega društva, kot je bil on. Zlasti v času, ko je bilo treba formirati načela in metode izvorne slovenske »perestrojke«. Šeligova pisateljska asociacija konec osemdesetih let je opravila veliko »nevidnega« dela in imela še več nevidnih simpatizerjev, med vsemi najbolj vidno pa je nastopal Rudi Šeligo. Zato je razumljivo, da je v novih razmerah prav on prevzel vodstvo skupščinskega odbora za kulturo, odbora, ki se sicer izčrpa v neenakem boju z ministrstvom, toda njegov predsednik je videti tudi po vseh bitkah čil in zdrav; pripravil je celo konsistenten osnutek za globalno urejanje nacionalne kulture.

A opravila, bivša in sedanja, ki smo jih doslej našli, so vsa zunaj neposrednega magnetizma oblasti in brez neposrednih orodij politične moči. Drugače pa je s šefovstvom v svetu RTV. To je tipična politična funkcija, ki jo je Šeligo najbrž sprejel iz iskrene želje pomagati pri vzpostavljanju normalnega funkcioniranja postkomunistične ere. A prav tu, kjer je trčil neposredno ob meso in kri zgodovine in moči, se je, kot kaže, rahlo zapletlo. Postopoma, v majhnih dozah je postajalo jasno, da Šeligo ni več čisto to, kar je bil. Ali kar smo si zgolj domišljali, da je.

Drugi dan po končani stavki je tako mogoče reči, da je Šeligov imidž liberalnega intelektualca v krizi. Ali gre le za rahel kratek stik, če parafraziramo njegov roman iz leta 1975? Zoprne in nekam preveč improvizirane se tole psihologistične aluzije – toda ali se ni začela kriza Šeligovega literarnega ugleda vsaj že leta 1988, ko so v Drami odigrali njegovo zadnjo igro Volčji čas lubezni. Ta tipični postdisidentski dolgčas je v minornem razmerju tudi do njegovih prejšnjih komadov.

Kakorkoli, dejstvo je, da Rudi Šeligo, ki mu vloga zgodovinskega subjekta – v literaturi in konkretni historični praksi – zagotovo ni neznan, izgublja literarno superiornost na račun precej problematičnih (in minljivih) političnih angažmajev. Če to povemo z dolžnim ozirom na slovenske kulturnopolitične usode, gre za to, da Šeligo žal ni Kocbek (kar bi pravzaprav rad bil) in da je mnogo bliže Vidmarju (kar zagotovo noče biti).

V svojem zadnjem javnem nastopu je arogantno povedal, da televizija ni najpomembnejša stvar na svetu. Ker se ve, kdo v tem primeru ni pomemben, je tisti, ki Rudija Šeliga ceni, morda rahlo obupan. Ne zaradi ležernega cinizma, brez katerega si je težko predstavljati cvet katerekoli inteligence, ampak zaradi krhke, prekrhke distance, ki veže iz njegove ljubezni do postkomunistične Slovenije. Začetno vprašanje o intimnem počutju je morda nadležno, tudi rahlo nesodobno, toda – literarno vzemirljivo. Prepričani smo lahko, da vznemirja tudi njega samega.

Peter Kolšek